

ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

**Підручник
для студентів вищих навчальних закладів**

АДК 1013 (028)

БРК 878н3

028

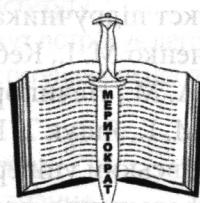
ІМЕЙТЕ ЗАГАЛЬНУ ГАСАДИ

ПРОГРАМІВ ФІЛОСОФІЇ

І.І. Івонюк Я.В. фопн.н.фд

І.І. Івонюк О.В. фопн.н.фд

І.І. Івонюк А.В. фопн.н.фд

2016

отоF О

О

О

О

О

УДК 101.3 (075.8)

ББК 87вя73

075

Рецензенти:

д.ф.н, проф. А. М. Єрмolenko; д.ф.н., проф. В. А. Рижко;
д.ф.н., проф. Л. О. Шапкова.

*Гриф надано Міністерством освіти і науки України
(лист № 1/11-315 від 17.01.2011 р.)*

Підручник є результатом колективної праці співробітників та випускників філософського факультету Київського Національного університету імені Тараса Шевченка і присвячений філософській дисципліні, яка набуває нині дедалі більшого визнання у світі не лише серед філософів, але й серед представників гуманітарних, соціальних та інших наук, а також усіх тих, хто прагне свідомо поліпшувати своє життя та професійну діяльність. Антропологічні засади суспільного життя, політична філософія, філософія права, філософія господарства, соціальні інститути та їхня легітимність, свобода та гідність особи – ось коло питань, розглянутих у підручнику.

Науковий редактор проф. Лой А. М.

Виконавчий редактор другого видання проф. Бойченко М. І.

Колектив авторів:

Проф. Лой А. М. (1.1; 1.2; 1.3); доц. Лактіонова А. В. (1.4); проф. Бойченко М. І. (1.5);
проф. Тур М. Г. (1.6; 2.4); д.ф.н. Кебуладзе В. І., доц. Спасенко Н. М. (2.1.1.),
д.ф.н. Кебуладзе В. І. (2. 1.2 – 2.1.5; 2.3; Заключне слово); к.ф.н. Нечипоренко В. О. (2.2);
д.ф.н. Баумейстер А. О. (3); проф. Ящук Т. І. (4).

Фото авторів: к.ф.н. Степико К. М. (xippywka@mail.ru)

Дизайн обкладинки: Маханьков В. І. (vim@promin.voks.ua)

Видавець: Салій В. В.

ISBN 978-966-439-407-6

© Текст підручника – Баумейстер А. О.,
Бойченко М. І., Кебуладзе В. І., Лактіонова А. В.,
Лой А. М., Нечипоренко В. О., Спасенко Н. М.,
Тур М. Г., Ящук Т. І., 2011
© Київський університет ім. Т. Шевченка, 2011
© Оформлення, друге видання – Салій В. В.
© Макет – Очеретько Я. В.
© Дизайн обкладинки – Маханьков В. І.
© Фото – Степико К. М.

ЗМІСТ

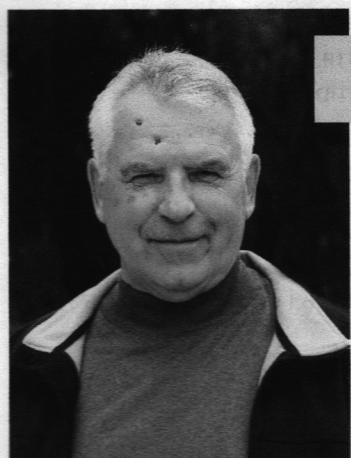
1. ПРЕДМЕТ І ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ.....	7
1. 1. Статус практичної філософії	7
1. 1. 1. Предмет практичної філософії	7
1. 1. 2. Етика й практична філософія	11
1. 1. 3. Дисциплінарне коло сучасної практичної філософії	16
1. 2. Онтологічні засади практичної філософії	22
1. 2. 1. Онтологічні витоки практичної філософії	22
1. 2. 2. Праксис як здійснення повноти буття	26
1. 2. 3. Буттєвість дій в контексті взаємин сущого та належного	32
1. 2. 4. Гегелівська версія подолання онтологічних роздвоєнь	38
1. 2. 5. Концепція дій в контексті подолання метафізики	44
1. 3. Філософська антропологія і практична філософія	55
1. 3. 1. Між скепсисом і визнанням	55
1. 3. 2. Ідея інтересів	61
1. 3. 3. Антропологічний зачин практичної філософії	64
1. 4. Практична філософія в контексті «лінгвістичного повороту»	76
1. 5. Інституційний аспект соціальної дії	95
1. 5. 1. Місце теорії соціальних інститутів у соціальній теорії	95
1. 5. 2. Соціальні інститути в структурі соціального знання	97
1. 5. 3. Соціальні інститути як структурний елемент суспільної організації (позитивізм, функціональні теорії)	100
1. 5. 4. Соціальні інститути як спосіб формалізації та раціоналізації соціальної дії (М. Вебер, феноменологічна соціологія)	105
1. 5. 5. Соціальні інститути як засіб здійснення комунікації (зв'язок із поняттям «соціальні системи», контроверза Луман–Габермас)	109
1. 5. 6. Діалектика заданого та створеного у функціонуванні соціальних інститутів	113
1. 5. 7. Соціальні інститути в глобальному соціальному просторі	117
1. 6. Легітимність соціальної дії	123
1. 6. 1. Легітимність і легітимація	123
1. 6. 2. Поняття соціального інституту	125
1. 6. 3. Чому соціальний інститут потребує легітимації?	127
1. 6. 4. Прагматичні засади інституціональної дії	139
2. ПОЛІТИЧНА ФІЛОСОФІЯ.....	153
2. 1. Політична філософія в системі філософського та соціального знання	153
2. 1. 1. Еманципація політичної науки від філософії	153
2. 1. 2. Гасло про «смерть» політичної філософії та його критичний аналіз	154
2. 1. 3. Криза політики	157

2. 1. 4. Політична філософія як невід'ємний феномен західної цивілізації	159
2. 2. Політична філософія лібералізму	161
2. 2. 1. Становлення та визначальні ідеї лібералізму	161
2. 2. 2. Свобода як фундаментальна цінність лібералізму	162
2. 2. 3. Ліберальна версія теорії суспільної угоди	165
2. 2. 4. Принцип гарантування основних прав в конституції	169
2. 2. 5. Сучасна політична філософія лібералізму	170
2. 3. Польово-філософський аналіз понять приватності, публічності та влади	174
2. 3. 1. З'ясування понять «приватність», «публічність» і «влада»	174
2. 3. 2. Польово-філософська концепція публічності Ганни Арендт	176
2. 3. 3. Реабілітація етосу та феноменологічна концепція структур життєсвіту	180
2. 4. Сучасний дискурс справедливості	185
2. 4. 1. Ідея справедливості як одна з головних моральних універсалій	185
2. 4. 2. Ідея справедливості в політичній філософії	186
2. 4. 3. Справедливість як чесність в «Теорії» Дж. Ролза	189
2. 4. 4. Три теореми справедливості П. Рікера	197
3. ФІЛОСОФІЯ ПРАВА	205
3. 1. Предмет філософії права	207
3. 1. 1. Філософія права як частина практичної філософії. Людська діяльність і її рациональні підстави	207
3. 1. 2. Поняття права. Головні парадигми розуміння права	207
3. 1. 3. Предмет філософії права. Філософія права, правознавство, правова догматика, теорія права	211
3. 1. 4. Філософія права як загальне вчення про державу	215
3. 2. Практичні правила як практична необхідність	218
3. 2. 1. Право – підпорядкування поведінки людей правилам	218
3. 2. 2. Аналітика понять: норма, правило, закон	220
3. 3. Умови можливості філософії права як науки. Необхідність свободи	227
3. 3. 1. Природна як практична необхідність	227
3. 3. 2. Покладання обов'язків на суб'єкта дії (<i>imputatio</i>) – підґрунтя філософії права як науки	232
3. 4. Здійснення права. Право та держава	242
3. 4. 1. Держава як умова здійснення права в суспільному просторі	242
3. 4. 2. Філософські проблеми конституційного права	248
3. 4. 3. Права людини як принцип легітимації модерного права	254
4. ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО БУТТЯ	269
4. 1. Філософія господарства: передумови, понятійний апарат і проблемне поле	269
4. 1. 1. Господарство як предмет філософського дослідження	269
4. 1. 2. Джерела філософії господарства. Філософія господарства як науки про господарство	273

4. 1. 3. Соціальне облаштування господарства. Віддзеркалення соціального облаштування в способі господарювання	279
4. 2. Праця та техніка як чинники господарювання	292
4. 2. 1. Економіка та техніка. Технологія й економічне зростання. Прогрес в економічній організації господарського життя.....	292
4. 2. 2. Поняття праці. Історична еволюція уявлень про працю. Праця та виробництво	298
4. 3. Модель людини в економіці: філософські концепції	306
4. 3. 1. Від «економічної людини» в класичній економічній теорії до сучасного моделі. Проблема відчуження (К. Маркс)	306
4. 3. 2. «Людський капітал» і моделі його відтворення.....	314
4. 4. Етичне й економічне вчення про блага. Ефективність і справедливість ..	321
4. 4. 1. Особисті інтереси й загальне благо. Економічна та соціальна ефективність господарства	321
4. 4. 2. Проблема соціальної справедливості. Механізми й межі перерозподілу доходів у ринковій економіці.....	329
4. 5. Економіка, етика, релігія	334
4. 5. 1. Етична економія як теорія етичних передумов господарства та господарська етика. Господарська етика в ринковій економіці.....	334
4. 5. 2. Етико-релігійні підстави капіталістичного господарства: М. Вебер. Дискусії навколо концепції Вебера	340
4. 6. Економіка та культура	349
4. 6. 1. Господарство як культурний феномен. Господарська культура як спосіб реалізації господарства	349
4. 6. 2. Культура виробництва та культура споживання	352
4. 6. 3. Особливості корпоративної культури: традиція та сучасність.....	356
4. 7. Образ майбутнього та соціально-економічне моделювання	364
4. 7. 1. Філософія постіндустріального господарства. Постіндустріалізм, інформаційне суспільство та мережева цивілізація ..	364
4. 7. 2. Глобалізація господарського життя і перехід до глобальної економіки ..	371
ЗАКЛЮЧНЕ СЛОВО. ЄВРОПА ЯК ВІДПОВІДЬ.	
УКРАЇНСЬКЕ ОСВОЄННЯ ЧУЖОГО	379
Ідея Європи Едмунда Гусерля та поняття гіперцивлізації Яна Паточки	380
Європа як відповідь у респонсивній феноменології Бернгарда Вальденфельса ..	384
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	389
АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ	397

(д. Гідгаєв) Т.М.чут.фото

Автори глави: Навчально-методичний збірник

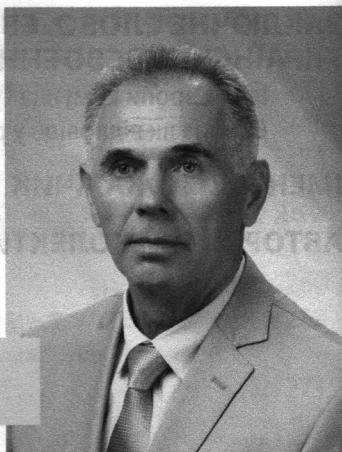
Проф. Лой А. М. (Розділ 1.1; 1.2; 1.3)

Доц. Лактіонова А. В. (Розділ 1.4)

Проф. Бойченко М. І. (Розділ 1.5)

Проф. Тур М. Г. (Розділ 1.6)

і тотальність: проблема легітимації // TOTALLOGY-XXI (четвертий випуск). Пост-некласичні дослідження. – К.: ЦГО НАНУ, 2000; Філософські витоки державно-правових теорій Нового часу // Мультиверсум. Філософський альманах.: Зб. наук. праць. – Вип.28. – К.: Абрис, 2002.

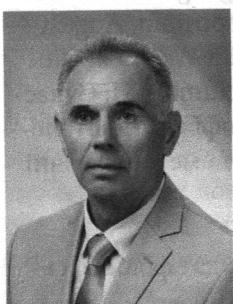

Спасенко Наталія Миколаївна – кандидат філософських наук, доцент

Коло наукових інтересів: політична філософія, практична філософія, філософія освіти.

Головні твори: понад 30 наукових і науково-методичних робіт, серед них: Метаморфозы индивидуализма в политической философии Модерна // Sententiae: зб. наук. пр. Спілки дослідників модерної філософії. – Вип. I. - Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2000; Здатність судження як політична проблема: теорія здатності судження Ганни Арендт у контексті рецепції Кантової

критичної філософії // Вісник КНУ ім.. Тараса Шевченка. – Вип. 69 «Філософія. Політологія», – 2004; Конструктивістське переосмислення Кантової ідеї морального суб'єкта в теорії справедливості Джона Ролза // // Вісник КНУ ім.. Тараса Шевченка. – Вип. 73-75 «Філософія. Політологія». – 2005, Гобсова теорія досвіду: тіло людини і тіло держави на тлі речової онтології // Sententiae: зб. наук. пр. Спілки дослідників модерної філософії. – Вип. XIII. – Вінниця : УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2005, Концепт "громадянин-патріот" (аналіз методологічних ускладнень), Концепція раціонального діяча та її критика через "дилему ув'язнених" // Філософські дослідження. Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля – 2012. - №15.

Тур Микола Григорович – доктор філософських наук, професор

Коло наукових інтересів: соціальна філософія, філософія історії, комунікативна практична філософія, філософія риторики, філософія техніки, філософія та методологія науки.

Головні твори: понад 30 наукових і науково-методичних робіт, серед них: монографія – Некласичні моделі легітимації соціальних інститутів: Монографія. – К.: ПАРАПАН, 2006; статті: Риторика в предметному полі практичної філософії // Практична філософія. – №4. – К., 2008; Поняття легітимації: основні парадигми розуміння // Філософська думка. – №5. – К., 2009; Оцінка техніки: соціально-філософський аналіз проблеми // Вісник Черкаського університету. Серія. Філософія. – №11 (264). – Черкаси, 2013.

400

ОСНОВИ ПРАКТИЧНОЇ ФІЛОСОФІЇ

Підручник для студентів вищих навчальних закладів

Друге видання

Науковий редактор проф. **Лой А. М.**

Виконавчий редактор другого видання проф. **Бойченко М. І.**

Колектив авторів: Проф. **Лой А. М.** (1.1; 1.2; 1.3); доц. **Лактіонова А. В.** (1.4);
проф. **Бойченко М. І.** (1.5); проф. **Тур М. Г.** (1.6; 2.4); д.ф.н. **Кебуладзе В. І.**,
Спасенко Н. М. (2.1.1.), д.ф.н. **Кебуладзе В. І.** (2. 1.2 – 2.1.5; 2.3; Заключне слово);
ф.н. **Нечипоренко В. О.** (2.2); д.ф.н. **Баумейстер А. О.** (3); проф. **Ящук Т. І.** (4).

Фото авторів: к.ф.н. **Степіко К. М.** (xippywka@mail.ru)

Дизайн обкладинки: **Маханьков В. І.** (vim@promin.voks.ua)

Видавець: **Салій В. В.**

Для зв'язку з видавцями з питань придбання та розповсюдження:

meritokrat@yahoo.com

Підписано до друку 15.08.2016 р.

Формат 70x100/16. Друк офсетний. Гірнітура Minion Pro.

Обл.-вид. арк. 21,05. Ум. друк. арк. 22,6.

Наклад 1000 прим. Зам. № 14-246

Віддруковано у видавництві Бізнес-Поліграф

Свідоцтво про внесення до

Державного реєстру видавців ДК №2715 від 07.12.2006р.